

LÜBNAN'DA CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİNE DOĞRU ARTAN SİYASİ KRİZ

DR. TUBA YILDIZ

Öğretim Üyesi İSTANBUL ÜNİ.

“

Yakın zamanda yaşanan çatışmalara dair açığa çıkan söylemlerdeyse her ne kadar kemik desteklerini korusalar da prestij kaybı yaşayan liderlerin yeni bir güven sağlamak için kullandıkları üslubun da sertleştiği görülüyor.

”

27 Mart 2022'de yapılmaması öngörülen genel seçimlerden sonra yeni cumhurbaşkanını da seçecek olan Lübnan'da seçim süreci ülkenin içinde bulunduğu çalkantılı ortamla paralel bir seyirde ilerliyor. Parlamentodaki 45 oturum sonrasında 2016 yılında meclisten güvenoyu alarak cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturan Mişel Avn'dan sonra yeni cumhurbaşkanlığı için adaylar henüz resmî olarak ilan edilmedi. Bununla birlikte özellikle Beyrut patlamasıyla birlikte ülkede daha da gerilen siyasi ortamda cumhurbaşkanlığı seçimlerine doğrudan vurgu yapılmasa da parti liderlerinin rekabete dayalı açıkla-

maları seçimlerin adaylarını belli etmeye başladı. 128 sandalyeli meclisin 58'inin güvenoyu sağlaması gerektiğinden siyasi partiler esasen öncelikle parlamento seçimlerine odaklanıyorlar. Bu noktada da cumhurbaşkanlığına aday olmaya hazırlanan Özgür Yurtseverler Birliği Hareketi lideri Cibran

Bassil ile Lübnan güçleri partisinin lideri Samir Caca'nın kadrolarındaki seçim hareketliliği öne çıkıyor. Caca'nın partisinde bazı isimlerin parti kadrolarından çıkarılması söz konusuysen, Cibran Basil'in patlama soruşturması, Hizbullah-İran dengesi ve Samir Caca'ya yönelik açıklamalarındaki geçmişten

örneklerle geleceğe yaptığı vurgular dikkat çekiyor. Yakın zamanda yaşanan çatışmalara dair açığa çıkan söylemlerdeyse her ne kadar kemik desteklerini korusalar da prestij kaybı yaşayan liderlerin yeni bir güven sağlamak için kullandıkları üslubun da sertleştiği görülüyor.

2019 protestolarından bu yana tabanlarının erimesi korkusuyla daha mezhepçi, daha milliyetçi ve daha radikal söylemlerde bulunan her iki liderin toplumsal güveni kazanma yolunda diplomatik savaşın içine girdikleri anlaşılıyor.

MAARRAB ANLAŞMASI'NIN TAYYUNE'DEN YANSIMASI

14 Ekim'de Beyrut'un Tayyune bölgesinde patlama soruşturmasını yürüten savcı Tarık Bitar'ın çekilmesi için başlayan protestoların çatışmaya dönüşmesi yedi kişinin ölümüne, otuzdan fazla kişinin yaralanmasına sebep oldu. Günün sonundaysa çatışmalara dair siyasiler başta olmak üzere toplumun pek çok kesiminden ve uluslararası arenada iç savaş merkezli argümanlar üretildi. 1975 iç savaşını kimin başlattığına dair soruların etrafında biriken belirsizliğin Tayyune'de de ortaya çıkması, kimliği belirsiz bir eylemin yeni bir iç savaşı başlatacağına dair kaygıları da güncelledi. Çatışmanın fitilini ateşleyen sebebin Emel/Hizbullah destekçileri-Lübnan Kuvvetleri partisi militanları-Lübnan Ordusu etrafında gelişmesi ancak denkleminin çözülmemesi de

mezhepsel tansiyonun yükselmesine neden oldu. Bunun yanı sıra Beyrut patlamasında genel anlamda tüm siyasilerin sorumlu tutuluyor olması, dolayısıyla siyasi liderlerin ayak izlerinin olması tartışmaların evrilmesini kaçınılmaz kıldı. Doğal olarak çatışmaların ana sebebi olan patlama soruşturması ve Tarık Bitar üzerinden yürütülen argümanlar, siyasi tabakanın liderlik tartışmalarının gölgesinde kaldı. Bu noktada Tayyune çatışmalarının iç savaş hatıralarının canlanmasından daha çok siyasi rekabetin kullanılmasında ön plana çıktığı dikkat çekiyor. Ülkedeki mevcut mezhepçi siyasi düzene göre Maruni olması gereken cumhurbaşkanlığı için iki rakip Maruni lider Cibran Bassil ve Samir Caca'nın çatışmalar sonrasında ortaya koyduğu görüşler, popülaritenin artmasına yönelik bir oyun oynadıklarını gösteriyor. Bu nedenle de 2019 protestolarından bu yana tabanlarının erimesi korkusuyla daha mezhepçi, daha milliyetçi ve daha radikal söylemlerde bulunan her iki liderin toplumsal güveni kazanma yolunda diplomatik savaşın içine girdikleri anlaşılıyor.

Cibran Bassil, Tayyune olaylarından hemen sonra üst üste yaptığı birtakım açıklamalarla seçim atmosferine girdiğini gösteren isimlerden biri. 51 yaşındaki Bassil'in cumhurbaşkanlığı konusundaki isteği ve buna yönelik çalışmaları uzun zamandır biliniyor. Önceki hükümetlerde dışişleri bakanlığı, enerji bakanlığı ve iletişim bakanlığı görevlerinde bulunan Bassil cumhurbaşkanlığı danışmanlığıyla da her ne kadar Lübnan'ın yeni lideri olmaya hazır olduğunu göstermek

istese de kendisinin bu yolda önüne konan engelleri aşması gerekiyor. Cibran Bassil'i cumhurbaşkanlığına giden yolda zorlayacak olan iki önemli engelse geçtiğimiz yıl ABD tarafından ilan edilen yaptırım kararıyla 2016 yılında olduğu gibi tekrar aday olması beklenen Maruni rakibi Samir Caca. Yolsuzluk iddiaları ve Hizbullah'a yakınlığı nedeniyle Kasım 2020'den bu yana ABD'nin yaptırım listesinde yer alan Bassil için yaptırımlar kendisine karşı hazırlanmış bir plan ama bundan korkmuyor. Bununla birlikte yaptırım kararının Bassil'in politik kariyerinde tehlikeli bir viraj olduğu görülüyor. Zira Bassil şu an siyasi yaptırımlar nedeniyle kişisel mal varlığının dondurulmasıyla karşı karşıya olsa da cumhurbaşkanı olması hâlinde bu yaptırımların kapsamının genişlemesi söz konusu. Uluslararası hukuk danışmanı Ali Zübeyb'e göre Bassil'e uygulanan yaptırımların küresel alanda da karşılığının olması kaçınılmaz. Dolayısıyla da uzun bir süredir ekonomik krizlerle yaşam koşulları zorlaşan Lübnan halkının darboğazdan kurtulması için ihtiyaç duyduğu finansal destekler karşısında Bassil gibi uluslararası arenada yaptırıma uğramış bir ismi tercih etmeleri zor görünüyor. Cibran Bassil ise yaptırımlardan doğması muhtemel bir kaybın siyasi bir hamleyle önüne geçmeye çalışıyor. ABD'den gelen yaptırım kararının İsrail'le deniz sınırı anlaşması görüşmeleriyle eş zamanlı alındığını söyleyen Bassil için okların kendisine çevrilmesinin nedeni yolsuzluk değil, İsrail'in ABD'ye yaptığı baskı. Bassil'in Tayyune olaylarından hemen sonra kendisi ve partisi doğrudan hedef

alınmış algısı üzerinden yaptırım meselesini gündeme getirmesi ve "bunlar bizi toplumdaki izole etmek için yapılan bir oyun" şeklindeki ifadeleri, çatışmayı yaklaşan seçimler için kullandığı bir araç olarak açığa çıkarıyor.

Cibran Bassil'in toplumdaki izole olmadığını ve tabanının desteğini güçlendirmeye dair olan arzusunu söylemlerinde de görmek mümkün. Güçlü bir devletin barışı sağlayabileceğini söyleyen Bassil'in, çatışmaları takiben partisinin hedeflerini anlattığı uzun açıklamalarla ortaya koydu. Mülteci sorunundan IŞİD'le mücadelede Hizbullah'tan alınan desteğe, Suriye başta olmak üzere diğer Arap ülkeleriyle güçlendirilmesi istenen iyi ilişkilerden sivil devlet anlayışı içinde olduklarına dair verilen uzun mesajlar, aslında partinin seçim haritası için çizilen rotayı anlatıyor. Bassil'in rakibi Samir Caca'ya karşı tutumunun yansımalarını da çatışma sonrası söylemlerde görmek mümkün. Kan dökerek kendisini aklamaya çalışanların başarılı olamayacağını söyleyen Cibran Bassil, Samir Caca'nın iç savaştaki eylemlerine ve sabıkasına vurgu yapıyor. Diğer taraftan Bassil için Tayyune'de Hizbullah ve Emel taraftarlarına çatıdan keskin nişancılar tarafından yapılan saldırılar yalnızca Hristiyanlar için değil, ülke güvenliği için de tehdit oluşturuyor. Ancak Bassil gibi düşünmeyenler Lübnan kuvvetlerinin Hristiyan bölgelerini koruduğunu, Caca'nın da aslında görevini yaptığını ifade ederek desteklerini gösteriyorlar.

Bassil'in iddia itham ve savunmalarına karşılıklı olarak Samir Caca'nın söy-

lemleri her zamanki radikalliğini gösterdi. Caca'nın, öncelikle 2016 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Mişel Avn'ı desteklediği için duyduğu pişmanlığı dile getirmesiyle Maarab Anlaşması'nın pratikte sona erdiğinin de işareti oldu. Caca'nın anlaşmadan duyduğu pişmanlıkta, 2018 seçimlerinde sandalye sayısını 8'den 15'e çıkarması ve Ekim protestolarının ikinci gününde dört bakanıyla hükümetten çekilen ilk parti olarak halkın yanında olduğunu göstermesiyle popülaritesinin artmasının da etkisi görülebilir. Diğer taraftan Caca'nın Bassil'in yaptırımlar nedeniyle elinin zayıfladığını düşünmesi de yine manevra alanını açıyor. Bu çerçeveden bakıldığında, Bassil karşısında elinin kuvvetlendiği yorumu yapılsa da Caca'nın militer söylemleri, Tayyune olaylarını 1980'lerde Avn'ın iç savaşta yaptığı taktiklere benzetmesi savaş söylemlerinin yarattığı kaygının görmezden geldiğinin göstergesi. Bassil'in kendisi seçilemese bile Caca'yı elimine etmek için girişeceği tüm adımlar da göz önünde bulundurulduğunda Samir Caca'nın şansının çok yüksek olmadığı anlaşılabilir.

NASRALLAH'IN AÇIKLAMALARI

Tayyune olaylarının en önemli aktörlerinden olan Hizbullah içinse öncelikle Samir Caca'nın politik etkisinin kırılması önem taşıyor. Bu nedenle Hasan Nasrallah'ın Caca'nın partisinin feshedilmesine yönelik çağrılarını artırması ve -zayıf ihtimal olsa da- 100.000 kişilik bir milis gücünün olduğuna dair Caca'ya gönderdiği mesaj aynı zamanda siyasi olarak da Caca'yı

ne olursa olsun cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtmayacaklarını açık bir şekilde gösterdi. Cibran Bassil'in "Hristiyan" merkezli olmayıp daha çok Lübnancılık üzerinden yaptığı devletçi açıklamaların aksine Nasrallah'ın, Caca'yı Hristiyanlara karşı ihanetle suçlaması mezhepçi tansiyonu Bassil'den daha fazla yükselten etkilerden biri. Diğer taraftan Nasrallah'ın uzun konuşmasında protesto nedeni olan Tarık Bitar'a yönelmek yerine doğrudan çatışmalara dikkat çekmesi ve Samir Caca'yı hedef alması da seçim hesaplarının yapıldığının açık işareti. Hizbullah'ın 2005 Refik Hariri suikastında da baş şüpheli olması ancak süreçte suikast soruşturmasından yara almaması ve 2018 yılındaki seçimlerde siyasi zafer elde etmesi, patlama soruşturmasını da iyi yönetmesi gerekliliğini ortaya çıkarıyor. Bunun için de siyasi rakipleri hedef göstermesi Hizbullah'ın siyasi meşruiyeti açısından da takip edilmesi gereken bir yöntem olarak öne çıkıyor. Cumhurbaşkanlığı adaylığı ise Hizbullah'ın Cibran Bassil'i kendi platformundan uzak tuttuğu bir konu.

Hizbullah uzun zaman önce Viam Wahab üzerinden cumhurbaşkanı adayının Marada lideri Süleyman Franciye olacağını belirtmişti. Soruşturma için yapılan protesto çağrısında Marada Partisi'nin de yer alması, Nasrallah'tan Caca'ya yapılan saldırılar, Bassil'in Hizbullah'la olan ittifakına vurgu yapmasına rağmen Nasrallah'ın bu konuya değinmemesi Hizbullah'ın pozisyonunu belirliyor.

Son tahlilde, 2022 yılı Lübnan için iki önemli seçime sahne olacak olsa da adayların isimleri ve siyasi rekabetin sebep olduğu çatışmalar neticesinde açığa çıkan krizler, gözle görülür bir değişimin olmayacağı sinyallerini şimdiden veriyor. Marttaki genel seçimlerin ertelenmesi ihtimali Lübnan'daki geçmiş seçimlerde yaşanan krizleri de hatırlatırken, seçimler zamanında yapılacak olsa bile, bir dönüşüme zemin oluşturmuyor. Tayyune örneği ise seçim süreci içerisinde Lübnan'da görünür olacak her yeni problemin çözülmek yerine cumhurbaşkanlığı yarışı için kullanılacağını anlatıyor. ■